

Festiwal
Piotra
z Grudziądza

IV Festiwal Muzyki Dawnej im. Piotra z Grudziądza

27 X 2018 sobota, Kraków

16:00 sala Libraria Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego

Prelekcje:

Piotr z Grudziądza - student Akademii Krakowskiej (1418-1430)

prof. IS PAN dr hab. **Paweł Gancarczyk**

Uniwersytet Krakowski w czasach Piotra z Grudziądza

dr **Maciej Zdanek**

17:30 Uniwersytecka Kolegiata św. Anny

Koncert zespołu **Ars Cantus** z Wrocławia

Piotr z Grudziądza - pobożność, rozrywka i radości intelektu

kier. art. **Tomasz Dobrzański**

prowadzenie koncertu **Gabriela Ułanowska**

ORGANIZATORZY WYDARZENIA:

Fundacja
Piotra
z Grudziądza

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Piotr z Grudziądza

pobożność, rozrywka i radości intelektu

Program koncertu:

Panis ecce/Panis ewus/Pange exul/Tantum ergo

Plaude, euge theotokos

Presidiorum erogatrix

Prelustri elucencia

Psalteriis et tympanis

Kyrie fons bonitatis

Predulcis eurus turbinis

Prodigiis eximiis

Probleumata enigmatum

Presulis eminenciam totam

Psallamus effundibus

Phebus ecclipsi tumuli

Poligena exanimes

Prefulcitam expolitam

Preconia etroclita

Probitate eminentem/Poditando exarare

Presulem ephebeatum

Wykonawcy:

Zespół **Ars Cantus**

Monika Wieczorkowska – śpiew

Radosław Pachotek – śpiew

Maciej Gocman – śpiew

Piotr Karpeta – śpiew

Tomasz Dobrzański – citola, flet podłużny

Agnieszka Obst-Chwała – fidel

Fryderyk Mizerski - puzon

Ewa Prawucka – pozytyw

Twórczość Piotra z Grudziądza można uznać za jedyny w swym rodzaju fenomen w spuściźnie muzycznej XV- wiecznej Europy Środkowej. Na jej charakter wpłynął przede wszystkim styl muzyki wielogłosowej popularnej na tych terenach. Liczne podróże kompozytora i kontakty z różnymi środowiskami uczyniły go twórcą międzynarodowym. Jego twórczość zachowała się w rozproszonych, czasem bardzo fragmentarycznych źródłach, jednak ich liczba świadczy o jej dużej w owym czasie popularności.

Źródła stylistyczne muzyki Piotra z Grudziądza to, z jednej strony, konserwatywny w owym czasie, styl muzyczny uprawiany w środowiskach uniwersyteckich, z drugiej, formy i gatunki uprawiane popularnie na terenach Czech, Polski, Austrii i Niemiec – *cantiones* i *rotula*. Nieobcy był także kompozytorowi styl postępowej twórczości wielogłosowej opartej na *fauxbourdon*. Warsztat Piotra był jednak tylko w rzadkich przypadkach nowoczesny. Jego zdecydowana konserwatywność, prostota, a za nią idąca popularność i recepcja w środowiskach często prowincjonalnych, stanowi kontrast z ambitną i nowatorską twórczością Mikołaja z Radomia. Jest jednak świadectwem szczególnej, pozostającej poza głównymi prądami, warstwy kultury muzycznej i jako taka jest interesująca i oryginalna.

Piotr z Grudziądza był również, a może przede wszystkim, poetą. Swoje utwory podpisywał charakterystycznym akrostychem *Petrvs*, który składał się zawsze z pierwszych liter kolejnych słów tekstu. Taki sposób układania akrostychu był wyjątkowy,

gdyż popularne w owym czasie akrostychy zwykle były pierwszymi literami wersów lub zwrotek. Na tej podstawie czeski muzykolog Jaromir Cerny dokonał w 1975 roku odkrycia osoby kompozytora i identyfikacji jego dzieł. Ostatnio indeks kompozycji Piotra uległ rozszerzeniu, m.in. dzięki pracom Martina Stehelina nad tzw. fragmentami getyńskimi. Ciekawostką naszego programu są nowe kompozycje Piotra pochodzące z rękopisu Biblioteki Uniwersyteckiej w Lipsku.

O kolejach życia Piotra z Grudziądza posiadamy szczupłe informacje. Studiował na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie otrzymał kolejno stopnie bakałarza i magistra sztuk wyzwolonych. W tym okresie powstały pierwsze jego kompozycje *Presulis eminenciam* oraz *Pregrata era* zachowane w rękopisie KJ 2464 Biblioteki Jagiellońskiej, o którym sądzi się, że spisany został w środowisku uniwersyteckim. Z tego okresu pochodzą utwory *Predulcis eurus* i *Promitat eterno* zachowane we Wrocławiu. Późniejsza kariera Piotra była związana z działalnością urzędniczą, a może polityczną u boku ważnych osobistości. Wskazuje na to związek Piotra z soborem w Bazylei, którego program streścił w wierszu *Pontifices ecclesiarum* (muzyka się nie zachowała), być może będąc w służbie biskupa trydenckiego Aleksandra Mazowieckiego. W okresie tym powstały kompozycje *Kyrie fons bonitatis* oraz *Presulem ephbeatum* zapisane w Kodeksach Trydenckich. Z pewnością długo przebywał w Czechach, o czym świadczą może ilość utworów zachowanych w rękopisach czeskich – kodeksach Specjalnik i Chrudim oraz w kancjonale Franusa.

Ostatnie lata życia Piotra z Grudziądza wiąże się ze Śląskiem. Wiemy, że przebywał w 1448 we Wrocławiu na dworze biskupa Petera Novaka, szukając protekcji w staraniach o stanowisko kanonika we Fromborku. Być może w owym czasie powstał wielotekstowy motet *Panis ecce/Panis ewus/Panie exul/Tantum ergo*, o którym wiemy, że był wykonywany we Wrocławiu podczas procesji w 1472 roku. Na związki Piotra ze Śląskiem może wskazywać, spisany prawdopodobnie w Żaganiu w końcu XV wieku, Śpiewnik Głogowski zawierający jego motet satyryczny *Probitate eminentem-Ploditando exarare*.

Popularność twórczości Piotra trwała długo w XVI w. a w niektórych środowiskach nawet w początkach XVII wieku. Postać Piotr z Grudziądza jest istotna dla muzycznej historii Śląska i Wrocławia. Jego twórczość doskonale wpisywała się w formy i gatunki opisane przez tzw. wrocławski traktat menzuralny z ok. 1440 r. i uprawiane powszechnie w Europie Środkowej. Zachowane u nas utwory Piotra są istotnym świadectwem uczestnictwa Śląska w europejskiej wspólnotie kulturowej.

Tomasz Dobrzański

Panis ecce/ Pange exul/Tantum ergo

Chleb ten oto anielski nie będzie dany psom –
Obiecany ojcom, stał się pokarmem wędrowców.
Ten chleb to sakrament – nowy i przestawny,
Który przynosi koniec starego przymierza.
O zbawienna hostio,
Która wierzącym niebios otwierasz bramy.
Daj siłę i nieś pomoc, by wojny piekielne
Nie mogły nas niepokoić.

Módl się wygnańcze, składając ofiarę
Świętego baranka, który sam oddał się
Na najlepszą paschalną ucztę.
W znakach jest on ukazany,
W zagmatwanych tajemnicach.
Ten baranek jest nam dany
Jako pokarm wierzących,
On ducha i zdrowie odnawia,
Życie dobrym, śmierć złym przynosi,
A moc jego jest niewyczerpana.
O zbawienna hostio...

Przed tak wielkim sakramentem
Upadajmy wszyscy wraz.
Niech przed Nowym Testamentem,
Starych praw ustąpi czas,
Co dla zmysłów niepojęte,
Niech dopełni wiara w nas
O zbawienna hostio...

Plaude, euge theotokos

Hej, raduj się,
Królowo dziewic, zbawienie ludzi,
W tobie nadzieję mających.
Spójrz na chwalących cię
I nie gardź nędznymi,
Lecz oczyma miłosierdzia
Na nich wejrzyj.

Paweł Gancarczyk jest muzykologiem, doktorem habilitowanym nauk o sztuce, profesorem w Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Specjalizuje się w historii muzyki późnego średniowiecza i wczesnej nowożytności. W centrum jego zainteresowań znajduje się m.in. kultura muzyczna Europy Środkowej XV wieku i twórczość Piotra z Grudziądza. Jego prace ukazują się w Polsce, Austrii, Belgii, Chorwacji, Republice Czeskiej, Francji, Holandii, Niemczech, Słowenii, Wielkiej Brytanii, Włoszech i na Węgrzech. Jest redaktorem naczelnym kwartalnika muzykologicznego „Muzyka” oraz kierownikiem polskiego zespołu projektu Unii Europejskiej HERA „Sound Memories: The Musical Past in Late-Medieval and Early-Modern Europe”.

Maciej Zdanek urodzony w 1975 r. w Jędrzejowie, ukończył studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1999) i uzyskał tamże stopień doktora (2004). Jest uczniem prof. Krzysztofa Ożoga. W latach 1998-2004 pracował jako nauczyciel historii. W latach 2005-2009 był zatrudniony jako adiunkt w Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski w Średniowieczu Instytutu Historii PAN. Od 2009 r. pracuje w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Oddziale Badań Dziejów UJ na stanowisku adiunkta. Jego badania dotyczą głównie historii i kultury zakonów w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej, zwłaszcza cystersów i dominikanów, oraz dziejów Uniwersytetu Krakowskiego w epoce staropolskiej. Jest autorem dwóch książek (Skoły i studia dominikanów krakowskich w średniowieczu, 2005; Uniwersytet Krakowski wobec własnej przeszłości w XV-XVI wieku, 2017) oraz ponad 110 artykułów, haseł słownikowych i recenzji, a także współautorem i redaktorem katalogów i wydawnictw źródłowych.

Gabriela Ułanowska – dziennikarka, animatorka kultury. Na stałe związana z czasopismem „Twoja Muza”. Autorka kilkadziesiąt wywiadów z wybitnymi artystami, m.in. Wandą Wiłkomirską, Stefanem Stuligroszem, Piotrem Palecznym, Ingolfem Wunderem, Anną Seniuk, Krzysztofem Kolbergerem, Jerzym Radziwiłowiczem, Zbigniewem Zapasiewiczem, Krzysztofem Zanussim. Pomyślowczyni i realizatorka projektów plastyczno-muzycznych „Cztery pory roku. Cztery pory życia” i „Barwy muzyki. Obrazy malowane Chopinem”. Organizatorka koncertów w Polsce i za granicą. Autorka i wydawca albumu malarstwa „Ludzie jak ogrody.”

PATRONAT HONOROWY

Ambasada Republiki Czeskiej

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

POLSKA
OPERA
KRÓLEWSKA

Marszałek Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
Piotr Calbecki

Starosta Grudziądzki
Edmund Korgol

Prezydent Grudziądz
Robert Malinowski

PATRONAT MEDIALNY

PRESTO
Presto

GAZETA
pomorska

GŁÓWNI PARTNERZY

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 649307

WSPÓŁPRACA

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Edukacja i kultura
Program Kultura

Europejskie Dni
Dziedzictwa

Dofinansowano z budżetu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Europejskie Dni Dziedzictwa

Wspólne działanie Rady Europy i Komisji Europejskiej

